

5.4 Člověk a jeho svět

5.4.1 Prvouka

5.4.1.1 Charakteristika vyučovacího předmětu

Obsahové, organizační a časové vymezení

Předmět Prvouka je vyučován jako samostatný předmět v 1., 2. a 3. ročníku dvě hodiny týdně. Výuka probíhá v běžných kmenových učebnách, pro zpestření výuky na vycházkách v okolí školy a ve městě.

Vzdělávací obsah předmětu

- pozorování a pojmenovávání věcí, jevů a dějů, jejich vzájemných vztahů a souvislostí
- utváření prvotního uceleného obrazu světa
- poznávání nejbližšího okolí, praktické poznávání místních a regionálních skutečností, utváření přímých zkušeností žáků
- seznámení s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy, orientace v dějích a čase
- vnímání lidí a vztahů mezi nimi v rodině i ve společnosti, upevňování základů vhodného chování a jednání mezi lidmi, seznámení se se základními právy a povinnostmi
- poznávání proměnlivosti a rozmanitosti živé i neživé přírody
- poznávání sebe, základní poučení o zdraví a nemocech, o zdravotní prevenci i první pomoci, o bezpečném chování v různých životních situacích

Formy a metody práce podle charakteru učiva a cílů vzdělávání

- frontální i skupinová výuka zaměřená na činnostní učení a praktické poznávání a osvojování skutečností
- využití názorných pomůcek – obrazové materiály, demonstrační pomůcky, přírodniny, modely, pracovní listy, encyklopedie
- vycházky zaměřené na pozorování přírody, života lidí, poznávání našeho města, dopravních situací

Mezipředmětové vztahy

- český jazyk: vyjadřovací schopnosti, rozvoj slovní zásoby, formulace myšlenek, dialogy mezi lidmi, ...
- výtvarná výchova: vyjádření pozorovaných skutečností
- praktické činnosti: práce s drobnými přírodninami, pěstitelské pokusy, vytváření dekorací k daným svátkům, ...
- hudební výchova: tematicky zaměřené písně a poslechové skladby

- tělesná výchova: vedení žáků ke zdravému životnímu stylu

Výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí žáků

Kompetence k učení

- žáci pozorují a poznávají lidi, věci a děje v blízkém a později vzdálenějším okolí
- žáci se učí vyhledávat a třídit informace, pracovat s učebnicí, s pracovním sešitem
- žáci se seznamují s obecnými termíny, znaky, symboly
- žáci začínají vnímat své učení

Učitel vede žáky:

- k objevování a poznávání všeho, co je zajímavé a v čem by v budoucnu mohli uspět
- k probuzení hlubšího zájmu o poznávání lidí i věcí a dějů
- k vyhledávání nových informací, učí je pracovat s knihou

Kompetence komunikativní

- žáci si rozšiřují slovní zásobu v probíraných tématech
- žáci pojmenovávají pozorované skutečnosti a zachycují je ve vlastních projevech, názorech a výtvorech
- žáci se učí přirozeně vyjadřovat pozitivní city k sobě i k okolnímu prostředí
- žáci se učí klást otázky, ohleduplně naslouchat a vstupovat do diskuse

Učitel vede žáky:

- k samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání
- k efektivní a bezkonfliktní komunikaci
- k obohacování slovní zásoby

Kompetence k řešení problémů

- žáci si osvojují účelné rozhodování, jednání v různých situacích, učí se zodpovědnosti za svá rozhodnutí, za své chování
- žáci si uvědomují problémové situace, promýšlejí jejich řešení

Učitel vede žáky:

- k účelnému rozhodování
- k využívání svých zkušeností, dovedností
- k vyhledávání informací

Kompetence sociální a personální

- žáci se učí toleranci, respektování názoru druhých
- žáci se učí spolupracovat ve dvojicích i ve skupině podle dohodnutých pravidel
- žáci ocení práci svou i spolužáků
- žáci umí poradit a vhodně pomoci
- dokáží požádat o pomoc

Učitel vede žáky:

- k dodržování dohodnutých pravidel
- k toleranci, k respektování odlišných názorů
- ke spolupracujícímu chování
- k odpovědnosti za svá jednání

Kompetence občanské

- žáci si utvářejí ohleduplný vztah k přírodě i kulturním výtvorům
- žáci hledají možnosti aktivního uplatnění ochrany přírody
- žáci se učí respektovat daná pravidla a řády

Učitel vede žáky:

- k dodržování daných pravidel a řádů
- k vytváření představ o fungování společnosti

Kompetence pracovní

- žáci si utvářejí pracovní návyky v jednoduché samostatné i skupinové práci
- žáci se učí používat různé učební pomůcky
- žáci dodržují školní řád, chrání zdraví své i svých spolužáků

Učitel vede žáky:

- k dodržování školního řádu
- k využívání různých pomůcek
- k soustředěné školní práci

5.4.1.2 Prvouka – 1. ročník

Učivo	Výstupy	Průřezová témata
MÍSTO, KDE ŽIJEME		
Domov Škola Obec Osobní bezpečí	Orientuje se v budově školy, dojde samostatně do školy, šatny, třídy. Zná jméno třídní učitelky a ředitele školy. Připraví se na vyučování. Spolehlivě se pohybuje v blízkém okolí školy. Prakticky poznává místní a regionální skutečnosti. Chová se ukázněně ve škole i mimo školu. Pojmenuje město, ve kterém žije a ulici, ve které bydlí. Dbá na bezpečnost při cestě do školy a zpět, uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu, zná riziková místa a situace.	VDO1 – Občanská společnost a škola – škola jako model otevřeného partnerství a demokratického společenství.
LIDÉ KOLEM NÁS		
Rodina Soužití lidí Chování lidí	Vyjmenuje nejbližší rodinné příslušníky. Pojmenuje vztahy mezi rodinnými příslušníky. Seřadí členy dle věku. Hovoří o chování v rodině. Respektuje spolužáky s jejich přednostmi i nedostatky, učí se toleranci. Aplikuje zásady správného chování ve škole i mimo ni. Rozlišuje nesprávné chování u jiných i u sebe, hraje určené role, řeší modelové situace, atd.	OSV6 – Poznávání lidí - vzájemné poznávání se ve třídě. OSV7 – Mezilidské vztahy - péče o dobré vztahy. OSV2 – Sebepoznání a sebepojetí - moje vztahy k druhým lidem.
LIDÉ A ČAS		
Orientace v čase Současnost a minulost Kultura	Orientuje se v čase – rok, měsíc, týden, den, hodina. Vyjmenuje dny v týdnu. Rozliší den a noc. Rozlišuje čtvero ročních období a umí je charakterizovat. Vyjmenuje měsíce jednotlivých ročních období. Rozlišuje čas práce a odpočinku. Rozpoznává současnost a minulost.	MKV1 – Kulturní diference – poznávání vlastního kulturního zakotvení.

	Jednoduše popíše některé zvyky a tradice (Vánoce, Velikonoce).	
ROZMANITOST ŽIVÉ A NEŽIVÉ PŘÍRODY		
Látky a jejich vlastnosti Rostliny Živočichové	<p>Pojmenuje věci kolem nás, pokusí se určit materiál.</p> <p>Pozoruje přírodu během ročních období.</p> <p>Popisuje základní části rostlin, seznamuje se se základními podmínkami pro život rostlin.</p> <p>Poznává dané rostliny (využívá názorné pomůcky).</p> <p>Vyjmenuje základní části těla u určených savců a ptáků.</p> <p>Porovnává chování živočichů v závislosti na ročním období.</p> <p>Vymezí živočichy domácí a volně žijící.</p> <p>Seznamuje se s pravidly správného chování v přírodě.</p> <p>Dokáže pozorovat, přemýšlet a chránit lidské výtvořky a přírodní jevy.</p>	OSV1 – Rozvoj schopnosti poznávání – cvičení dovednosti zapamatování, řešení problémů.
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ		
Péče o zdraví Zdravá výživa Lidské tělo Osobní bezpečí	<p>Učí se dodržovat základní hygienické návyky a režim dne.</p> <p>Projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví.</p> <p>Rozpoznává základní části lidského těla.</p> <p>Určuje názvy běžných onemocnění.</p> <p>Osvojuje si zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných a učí se vzájemné pomoci v různých životních situacích.</p> <p>Prakticky nacvičuje chování v případě úrazu a poskytování první pomoci (včetně situací ohrožení).</p> <p>Nacvičuje chování při setkání s neznámými jedinci.</p> <p>V případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné lidi.</p>	<p>OSV2 – Sebepoznání a sebepojetí - já jako zdroj informací o sobě, moje tělo.</p> <p>OSV4 – Psychohygienu – dobrá organizace času, hledání pomoci při potížích.</p> <p>OSV8 – Komunikace - komunikace v různých situacích.</p>

5.4.1.3 Prvouka – 2. ročník

Učivo	Výstupy	Průřez. témata
MÍSTO, KDE ŽIJEME		
Domov	Uvědomuje si význam slova domov, co tvoří jeho domov. Popíše dům, ve kterém bydlí. Zná adresu svého bydliště. Orientuje se v okolí svého bydliště a školy, bezpečně dojde do školy. Vysvětlí význam přítomných dopravních značek. Nacvičuje dopravní situace pro chodce.	OSV8 – Komunikace – řeč předmětů a prostředí vytvářeného člověkem, řeč lidských skutků.
Škola	Orientuje se ve škole, popíše jednotlivé místnosti. Určí profese, které lidé ve škole vykonávají. Chová se podle školního řádu, usiluje o bezpečí své i svých spolužáků. Rozpozná nežádoucí chování, určí věci, které do školy nepatří.	OSV6 – Poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve třídě, rozvoj pozornosti vůči odlišnostem. OSV8 – Komunikace – komunikace v různých situacích.
Obec	Vyjádří rozdíl mezi vesnicí a městem, pojmenuje důležité objekty, popíše okolí. Vyjmenuje kulturní a sportovní instituce v obci.	VDO3 – Formy participace občanů v politickém životě – obec jako základní jednotka samosprávy státu.
Naše vlast	Seznámí se se základními pojmy – naše vlast, hlavní město, úřední jazyk, státní symboly, vláda, prezident. Seznámí se s mapou ČR.	
LIDÉ KOLEM NÁS		
Rodina Chování lidí	Uvědomuje si své postavení v rodině, určí role ostatních členů rodiny. Uvědomuje si příbuzenské a mezigenerační vztahy. Vhodně popřeje k svátku, k narozeninám. Vnímá společenské chování při rodinné oslavě. Seznamuje se s pravidly slušného chování, s odlišnými vlastnostmi lidí, učí se projevat toleranci k přednostem, nedostatkům a přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí. Usiluje o dobré vztahy v rodině, ve třídě.	MKV2 – Lidské vztahy – důležitost integrace jedince v rodinných, vrstevnických vztazích, uplatňování principu slušného chování.
LIDÉ A ČAS		
Orientace v čase a časový řád	Určuje čas podle hodin, seznámí se s digitálními hodinami. Vyjmenuje roční období, měsíce a s pomocí obrázků je charakterizuje. Seznámí se s pojmy zimní a letní slunovrat, jarní a podzimní rovnodennost. Začíná se	

	orientovat v kalendáři. Rozpozná minulost, současnost, budoucnost.	
Práce a volný čas	Rozlišuje profese dospělých, stručně je popisuje. Rozezná čas práce a odpočinku. Určí, jak vhodně trávit volný čas.	OSV3 – Seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času. OSV4 – Psychohygienu – dobrá organizace času.
Lidé a výrobky	Vyjmenovává lidské výtvořky, určuje základní materiály a jejich použití. Rozpoznává přírodninu, surovinu, výrobek.	OSV1 – Rozvoj schopnosti poznávání – cvičení smyslového vnímání.
ROZMANITOST PŘÍRODY		
Pozorujeme přírodu Živočichové Rostliny Rovnováha v přírodě Ochrana přírody	Pozoruje a zapisuje proměny přírody, osvojí si značky z kalendáře přírody. Pozoruje život živočichů v ročních obdobích, popisuje tělo známého savce a ptáka. Rozeznává zvířata hospodářská a volně žijící, vysvětlí rozdíl. Rozeznává ptáky stálé a tažné. Popíše a určuje části těla některých rostlin, sleduje život rostlin. Zařadí známé druhy zeleniny, seznámí se se zemědělskými plodinami. Třídí plody ovocných stromů. Seznamuje se s přírodními společenstvy louka, les, pole, rybník, řeka. Uvědomuje si nutnost ochrany přírody – voda, vzduch, třídění odpadů. Chová se ohleduplně k přírodě.	EV1 – Ekosystémy – les, pole. OSV1 – Rozvoj schopnosti poznávání – rozvoj smyslového vnímání, cvičení dovednosti zapamatování.
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ		
Stavba těla	Popíše části lidského těla podle obrázků i podle skutečnosti. Na obrázku se seznámí s uložením vnitřních orgánů a s kostrou těla. Uvědomuje si vnímání pomocí smyslů.	MKV1 – Kulturní diference – jedinečnost každého člověka a jeho individuální zvláštnosti, člověk jako nedílná jednota tělesné i duševní stránky.
Pečujeme o své zdraví	Uplatňuje základní hygienické návyky, rozezná základní nemoci a úrazy, uvědomuje si jejich příčiny. Snaží se jim předcházet správnou hygienou a životosprávou, chováním. Vnímá význam pohybu, pobytu na čerstvém vzduchu. Chápe důležitost očkování. Seznámí se s vybavením lékárničky. Ví, že sám nesmí užívat žádné léky. Rozpozná vhodné a nevhodné potraviny, vybere si zdravou svačinu.	EV4 – Vztah člověka k prostředí – náš životní styl, prostředí a zdraví.

	<p>Uvědomuje si význam pestré stravy a dostatečného pití. Osvojuje si kulturu stolování.</p>	
<p>Návykové látky a zdraví Osobní bezpečí</p>	<p>Pojmenuje některá zdravotní rizika – kouření, drogy, učí se odmítnout cizí lidi, jejich nabídky. Rozezná nebezpečná místa, nesahá na použité injekční jehly. Ke hře využívá bezpečná místa. Dokáže přivolat pomoc dospělé osoby. Zná tísňové linky, nacvičuje komunikaci s operátory tísňových linek.</p>	

5.4.1.4 Prvouka – 3. ročník

Učivo	Výstupy	Průřezová témata
MÍSTO, KDE ŽIJEME		
Domov	Vyjádří různými způsoby vztah k domovu a ke známým lidem a věcem. Orientuje se v členění domu a bytu, zná funkce jednotlivých prostor. Zná svou plnou adresu a telefonní číslo, používá telefon. Bezpečně se orientuje v nejbližším okolí bydliště.	OSV2 - Sebepoznání a sebepojetí – moje vztahy k druhým lidem.
Škola	Osvojuje si pravidla slušného chování, jedná podle řádu školy. Usiluje o dobré vztahy ve třídě. Vyjadřuje svůj názor, respektuje názory druhých je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi. Ví, na koho se obrátit v případě potřeby. Orientuje se v okolí školy a ví, která místa a situace v jejím okolí mohou být riziková. Upevňuje si bezpečné chování na pozemních komunikacích z pohledu chodce. Zná telefonní čísla 150, 155, 158, 112, modelově nacvičuje tísňové volání.	OSV6 - Poznávání lidí – vzájemné poznávání se ve skupině/třídě. OSV7 - Mezilidské vztahy – péče o dobré vztahy. OSV8 - Komunikace – komunikace v různých situacích (omluva, prosba, žádost).
Obec	Označí rozdíly mezi venkovským a městským prostředím. Poznává a pojmenovává nejdůležitější části, místa a budovy. Pozoruje a popisuje změny v blízkém okolí.	VDO3 – Formy participace občanů v politickém životě – obec jako základní jednotka samosprávy státu.
Naše vlast	Pojmenuje hlavní světové strany, seznámí se s určováním světových stran. Seznámí se s orientací v okolní krajině, určuje své postavení podle umístění okolních objektů. Jednoduše popíše přírodní a lidmi vytvořené objekty v místní krajině. Seznámí se se způsoby využití krajiny člověkem. Zná název kraje, do kterého patří jeho bydliště. Poznává některé státní symboly naší vlasti. Uvědomuje si význam armády ČR, všímá si její pomoci při zahraničních misích nebo při živelných pohromách – povodně, požáry.	
Evropa a svět	Seznamuje se s mapou ČR, s pomocí učitele vyhledá sousední státy. Sděluje poznatky ze zahraničních dovolených.	VMEGS1 – Evropa a svět nás zajímá – rodinné příběhy, zážitky a zkušenosti z Evropy a světa.

LIDÉ KOLEM NÁS		
Rodina	Pojmenuje základní povinnosti a práva členů rodiny. Rozlišuje základní příbuzenské vztahy. Popíše společné rodinné zážitky, tradice, způsob prožívání všedních i svátečních dnů.	MKV2 - Lidské vztahy – důležitost integrace jedince v rodinných, vrstevnických a profesních vztazích; uplatňování principu slušného chování (základní morální normy).
Základní globální problémy	Projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.	
LIDÉ A ČAS		
Orientace v čase a časový řád	Určuje čas, využívá základní časové jednotky. Orientuje se v kalendáři, zařazuje rodinné svátky, Vánoce, Velikonoce. Popíše lidové zvyky s nimi spojené. Organizuje si svůj denní režim.	
Život lidí dříve a nyní	Seznámí se s některou pověstí vztahující se k místu bydliště, interpretuje ji. Seznamuje se s významnými událostmi v regionu. Pojmenuje historické památky v obci, uvědomuje si nutnost jejich ochrany. Rozlišuje nejrozšířenější činnosti lidí, porovnává minulost a současnost. Modelově nacvičuje zařizování jednoduchých záležitostí (nákup běžných předmětů, potravin, odeslání dopisu a jiné). Zná profesi svých rodičů, vypráví o jejich práci. Rozlišuje dobře a špatně vykonanou práci. Chrání výsledky práce své i jiných. Seznámí se s možnostmi odpočinku.	OSV3 - Seberegulace a sebeorganizace – organizace vlastního času.
Věci kolem nás	Pojmenovává lidské výtvořky. Odlišuje výrobky průmyslu a výrobky zemědělské produkce. Rozpoznává různé materiály a orientuje se v jejich použití. Určí místo, kde se výrobky vyrábějí.	
Svět v pohybu	Orientuje se ve světě techniky, který ho bezprostředně obklopuje. Orientuje se v druzích dopravy a způsobech moderního cestování.	EV3 - Lidské aktivity a problémy životního prostředí – doprava a životní prostředí.
ROZMANITOST PŘÍRODY		
Neživá příroda Vzduch Voda	Provádí jednoduché pokusy u skupin známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti, změří základní veličiny pomocí jednoduchých přístrojů a nástrojů.	EV2 - Základní podmínky života – voda, ovzduší, půda.

Půda	<p>Rozeznává přírodniny a lidské výtvořy.</p> <p>Vysvětlí základní význam vzduchu, vody a půdy pro život všech živých organizmů.</p> <p>Seznámí se se složením vzduchu, pozoruje různé podoby vzduchu.</p> <p>Uvědomuje si nebezpečí šíření ohně větrem.</p> <p>Popíše vlastnosti vody a orientuje se v proměnách vody v přírodě.</p> <p>Seznámí se se složením půdy.</p>	
Živá příroda Rostliny	<p>Rozlišuje nejznámější rostliny ze svého okolí a určuje je podle některých částí těla (list, květ, plod), zařazuje je do skupin (užitkové, okrasné, planě rostoucí, léčivé, jedovaté, chráněné).</p> <p>Vysvětlí rozdíl mezi dřevinami a bylinami.</p>	
Houby	Pozná nejznámější jedlé a jedovaté houby, vysvětlí nebezpečí záměny.	
Živočichové	<p>Vysvětlí základní rozdíl mezi výživou rostlin a živočichů.</p> <p>Pojmenuje některá volně žijící i domácí zvířata a rozlišuje rozdíly jejich existence (chování; způsob života; životní podmínky; místo, kde žijí).</p> <p>Určí některé typické znaky nejznámějších živočichů ze svého okolí (tvar hlavy, těla a jiné).</p>	
Pozorování přírody	<p>Pozoruje proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích a umí je popsat, porovnat, ztvárnit.</p> <p>Vytvoří kalendář přírody na základě pozorování počasí s využitím dohodnutých značek.</p> <p>Uvede příklady výskytu běžně známých organizmů v určitém prostředí (např.: v lese, u potoka, u rybníka, na louce, na zahradě, na poli).</p>	EV1 - Ekosystémy – les (les v našem prostředí).
Ochrana přírody	<p>Porozumí, proč je důležité chránit před znečištěním vodu, ovzduší a půdu.</p> <p>Chová se ohleduplně k přírodě, třídí odpad.</p>	EV4 - Vztah člověka k prostředí – naše obec (způsoby využívání a řešení odpadového hospodářství).
Rizika v přírodě	Vnímá rizika spojená s ročními obdobími (nebezpečí lavin, požárů, vichřic, povodní, záplav, zemětřesení) a sezónními činnostmi (zimní a letní sporty). Poznává vhodné způsoby ochrany.	
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ		

Lidské tělo	Orientuje se v základních odlišnostech člověka od ostatních živočichů. Poznává základní funkce a projevy, všímá si stavby těla, vnímá životní potřeby člověka.	
Pečujeme o své zdraví	Rozpozná obvyklé příznaky běžných nemocí. Chápe význam osobní hygieny, dostatečného spánku, odpočinku a aktivního pohybu pro zdraví. Zná místo ukládání léků a obvazového materiálu. Ví, že sám nesmí žádné léky užívat. Utváří si zásady životního stylu, seznamuje se s principy správné výživy, přemýšlí o vhodném výběru a způsobech uchovávání potravin (sušení, zavařování, mražení), utváří si představu o vhodné skladbě stravy. Sestavuje si jídelníček a dodržuje pitný režim.	EV4 - Vztah člověka k prostředí – prostředí a zdraví (možnosti a způsoby ochrany zdraví).
Návykové látky a zdraví	Vnímá nebezpečí závislosti a poškození zdraví při používání návykových látek, uvědomuje si možnost závislosti na hracích automatech či počítačích.	
Osobní bezpečí	Porovnává vhodná a nevhodná místa pro hru, uvědomuje si nutnost bezpečného chování v rizikovém prostředí. Poznává důležité dopravní značky. Uvědomuje si možnosti předcházení rizikovým situacím v dopravě a dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky). Seznamuje se se způsoby ochrany před šikanou či týráním. Nacvičuje dovednost odmítnout pobídky a návrhy cizích osob, nepříjemnou komunikaci a jednání v případě pocitu vlastního ohrožení.	
Přivolání pomoci	Seznamuje se s čísly tísňového volání, osvojuje si správný způsob volání na tísňovou linku.	
Mimořádné události	Uvědomuje si nebezpečí a rizika při mimořádných událostech, osvojuje si postupy v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirény). Seznamuje se s příčinami a prevencí vzniku požárů (ochrana a evakuace při požáru). Poznává složky integrovaného záchranného systému.	